Универзитет у Београду
Учитељски факултет

Предлог наслова докторске дисертације:

ЛЕКТИРА У ПРОГРАМИМА СРПСКОГ ЈЕЗИКА У РАЗРЕДНОЈ НАСТАВИ (1945–2020). ИСТОРИЈСКИ, ТИПОЛОШКИ И МЕТОДИЧКИ ПРИСТУП

Предлог ментора:
Др Слађана Јаћимовић, редовни професор

Кандидат:
Бојана Маринковић, 3013/2019

У Београду, септембра 2020.

Биографија

Рођена сам 1981. године у Београду. Основну и средњу школу завршила сам у Гроцкој.

Учитељски факултет у Београду уписала сам 2000. године, где сам и дипломирала 2005. године са просечном оценом 9,00. Дипломски рад из Књижевности за децу *Рецепција Себичног дива и Срећног принца ученика млађих разреда основне школе* одбранила сам са оценом 10. На предметима од значаја за Методику наставе српског језика и књижевности, у току основних студија, постигла сам следећи успех: *Српски језик са културом говора* (8), *Књижевност* (8), *Књижевност за децу* (9), *Методика наставе српског језика и књижевности* (9).

Школске 2019/2020. године уписала сам докторске студије на Учитељском факултету у Београду, смер *Методика наставе српског језика и књижевности*. Положила сам све испите предвиђене мастер програмом и програмом докторских студија.

Од 2005. до 2008. године, радила сам, као професор разредне наставе, у Основној школи „Вељко Дугошевић“ у Београду. У области педагошко-драмског рада награђена сам дипломом за најбољег драмског педагога на општини Звездара.

Од 2008. године запослена сам у Заводу за унапређивање образовања и васпитања у Београду, као саветник координатор у Центру за развој програма и уџбеника, у сектору за Друштвено-хуманистичке и уметничке наставне предмете. Задужена сам да учествујем у раду комисија на припреми програма наставе и учења у разредној настави и у процесу одобравања уџбеника и других наставних средстава. Као саветник у Заводу, била сам један од водитеља обука за реализацију наставе оријентисане ка исходима учења.

Упоредо са полагањем испита, бавила сам се научним радом и стручним усавршавањем. Присуствовала сам, као предавач и учесник, на неколико стручних скупова у земљи и иностранству. Објављивала сам радове у стручним и научним часописима и зборницима.

Библиографија

а. Стручни и научни радови

1. Бранко Ћопић: *Доживљаји мачка Тоше* – лектира за 2. разред основне школе Завод за уџбенике, Београд, 2010 (приредила предговор са методичком апаратуром и биографијом писца, стр. 5 и 73–78).
2. „Рецепција бајке *Срећни принц* Оскара Вајлда у млађим разредима основне школе“, Зборник радова са научног скупа *Савремена књижевност за децу у науци и настави*, Јагодина, 2010, књига 10, стр. 501–522.
3. „Питања и налози уз три жанровски различита текста у читанкама и активност ученика“, *Иновације у настави*, Београд, 2011, број 2, стр. 49–63.
4. „Стилистика и поетика наслова у збирци прича *Башта сљезове боје* Бранка Ћопића“, *Узданица*, Јагодина, 2012, број 1, стр. 45–60.
5. The quality of educational standards for the subject Social, Environmental and Scientific Education, *Modern trends in teaching and education,* Univerzitet u Beogradu, Uciteljski fakultet, Srbija, Panstwowa Wyzsza Szkola Zawodowa w Nowym Saczu, Polska, Belgrade – Nowy Sacz, 2015, page 121–136 (коаутор са др Сањом Благданић и др Зорицом Веиновић)
6. „Методички приступ обради романа *Мој дека је био трешња* Анђеле Нанети (у читанкама за шести разред)*“,* Зборник са међународног научног скупа *Дидактичко-методички приступи и стратегије – подршка учењу и развоју деце,* Београд, 2016, стр. 214–225.
7. „Вечита савременост Бранка Ћопића (Ћопићева дела у новим програмима Српског језика у разредној настави)“, Зборник радова са међународног научног скупа, Београд, 2020, стр. 276–291.

б.Стручни скупови

1. Научни скуп *Савремена књижевност за децу у науци и настави*, Педагошки факултет, Јагодина, 20. март 2010: рад„ Рецепција бајке *Срећни принц* Оскара Вајлда у млађим разредима основне школе“;
2. Научни скуп *Методичке иновације у основношколском и предшколском образовању и васпитању,*Учитељски факултет, Београд, 8. децембар 2010: рад

„Положај ученика у дидактичко-методичкој апаратури у читанкама за трећи разред основне школе“.

3. Међународни научни скуп „Дидактичко-методички приступи и стратегије – подршка учењу и развоју деце“, Учитељски факултет, Београд, 20. новембар 2015: прихваћен ми је рад са резимеом на тему *Методички приступ обради романа „Мој дека је био трешња“ Анђеле Нанети у читанкама за шести разред.*
4. *Конференција XXX Сабор учитеља Србије – Унапређивање наставне праксе кроз размену професионалних искустава,* Економски факултет, Београд, 18. јун 2016: излагање на тему Нови план уџбеника за први циклус основног образовања.
5. Међународни научни скуп „Програмске (ре)форме у образовању и васпитању – изазови и перспективе“, Универзитет у Београду – Учитељски факултет, Београд, 20. мај 2015 (рад на тему *Вечита савременост Бранка Ћопића – Ћопићева дела у новим програмима Српског језика у разредној настави*).

САДРЖАЈ

I. УВОД

II. ТЕОРИЈСКИ ПРИСТУП

1. Појмовно одређење лектире
2. Значај и улога лектире у образовању и васпитању ученика млађих разреда основне школе
3. Приступ теми *(историјски, типолошки и методички приступ)*

III. ЛЕКТИРА У НАСТАВНИМ ПРОГРАМИМА СРПСКОГ ЈЕЗИКА У РАЗРЕДНОЈ НАСТАВИ (1945–2020)

1. Статус лектире у наставним програмима српског језика за разредну наставу (1945–2020)
2. О *школском писцу*
3. Кижевни и књижевно-образовни канон

IV. МЕТОДИЧКИ ПРИСТУП ДОМАЋОЈ ЛЕКТИРИ (поглед на актуелни програм и читанке)

V. МЕТОДОЛОШКИ ОКВИР ИСТРАЖИВАЊА

1. Циљ и задаци страживања
2. Хипотезе истраживања
3. Узорак истраживања
4. Методе, технике и инструменти истраживања
5. Резултати истраживања и њихова интерпретација
6. Закључна раматрања

VI. ЗАКЉУЧАК

Прилози

Извори

Образложење тезе и концепција рада

Неспоран је значај књижевности у образовању. Она се системски изучава у оквиру предмета Српски језик и Српски језик и књижевност у основном и средњем образовању и васпитању. Није претерано тврдити да је реч о наставном предмету који је истовремено језик образовања у свим другим предметима. Настава књижевности је кључна за први сусрет најмлађих читалаца са књижевним текстовима и националном културом, али и за развијање књижевноуметничког укуса, о чему треба водити рачуна у данашње време, које је окарактерисано као време кризе читања. Настава књижевности представља једино систематско увођење младих људи у свет књиге и читања, чиме је њена улога још већа. У складу с тим, разлога за избор теме *Лектира у програмима за разредну наставу од 1945. до 2020. године* има неколико. Прво, лектира заузима посебно место у одрастању сваког човека. У прошлим временима, до појаве савремених технологија, лектира је за многе представљала можда једини прозор у свет. Многи су се тек са поласком у школу, преко читанке као основног уџбеника за књижевност, први пут сусретали са причама, песмама, бајкама и другим књижевним врстама које су чиниле лектиру. Почев од првих дана у школи и описмењава, преко читања и доживљавања, па до анализе и тумачења текстова који је чине, њен значај је изузетан. Она је незаобилазно средство у образовању и васпитању сваке генерације. Друго, лектиром која је дата кроз наставу књижевности у разредној настави, остварују се бројни књижевни, културни и морални циљеви и задаци и, у новије време, достижу се очекивани исходи. Ученици се кроз тумачење текстова, који чине прописану лектиру, на часовима српског језика, у складу са узрастом, усмеравају на доживљај и оспособљавају се за самостално разумевање, свестрано тумачење и вредновање књижевноуметничких дела разних жанрова, упућују на истраживачки и критички однос према књижевности, развијају своје стваралачке способности и љубав према књизи и читању, богате своје књижевно и језичко сазнање и искуство, упознају се са животом и стварлаштвом знаменитих писаца и личности из културе и уметности уопште, а најважније је да одрастају читајући. Треће, избор књижевних и, у мањој мери, некњижевних текстова, који чине наставним програмом прописану лектиру, одувек је, за просветну и ширу јавност, било важно питање. Данас, можда више него икад.

У нашој стручној и научној јавности, поједини елементи наставних програма српског језика – теорија књижевности, поетика појединих писаца и дела, тумачење различитих жанрова, обрада домаће лектире, били су предмет различитих истраживања. Колико нам је познато, међутим, до сада није објављена јединствена студија о положају и заступљености лектире у разредној настави за временски период који је предмет нашег истраживања.

У дисертацији ћемо се, најпре, бавити појмовним одређењем лектире са освртом на то шта под лектиром подразумевамо – све оно што је протеклих седам деценија било обавезно за читање у млађим разредима основне школе (а што је било одређено наставним програмима српског језика). Након тога, бавићемо се значајем и улогом лектире у образовању и васпитању ученика млађих разреда основне школе (увидом у релевантне научне студије, као и анализом законске регулативе из области образовања и васпитања). У оквиру првог поглавља, биће описан приступ теми истраживања – историјски, типолошки и методички.

Са циљем да се пружи целовита слика о статусу лектире у последњих седам деценија, наредно поглавље чиниће приказ резултата до којих смо дошли садржинском анализом програма српског језика у периоду од 1945. до 2020. године. Посебна пажња биће посвећена утврђивању положаја који је лектира имала током посматраног периода (једно време текстови за тумачење у разредној настави нису прописивани;[1] затим су понуђени интегрално за сва четири разреда, с тим да је учитељ сам бирао које ће анализирати; током одређеног периода лектира је имала статус школске и домаће, да би наредним реформама та подела била укинута па поново уведена). Историјско-типолошким приступом биће установљена заступљеност текстова у лектири у претходних седамдесет година. Биће начињен њихов попис према жанровској припадности, према томе кад су нашли своје место у програмима и др. Приказ и анализа заступљености текстова у лектири требало би да покаже „правило“ по којем су нека дела налазила пут до тога да постану обавезни део лектире, које су теме биле доминантне у посматраном периоду, затим да прикаже који су то домаћи или страни писци стално присутни у лектири, који су у неком тренутку изостављени, или пак никада нису ни добили своје место у програмима за разредну наставу. У односу на податке до којих ћемо доћи, у једном од потпоглавља размотрићемо питање – за које

[1] Како у периоду од 1945. до 1963. године, у наставним програмима српског језика за ученике малађих разреда основне школе, није било списка прописаних књижевних дела, и како су по свему судећу ту улогу имале читанке или чак едиције књига које су штампане „као лектира“ за сваки разред, у истраживању ћемо анализирати и ту грађу.

ауторе се може тврдити да су *школски писци*. Питањем књижевног канона и *књижевно-образовног канон* . [2]

Анализа *објашњења и упутстава* која су била саставни део сваког од посматраних програма требало би да прикаже и које су тенденције биле у методици наставе књижевности – на које се методичке поступке и приступе указивало учитељима некада и данас, на усвајању којих функционалних појмова и знања из књижевности се стављао акценат, да ли је фокус био на педагошкој, естетској или васпитној функцији књижевности, да ли су и колику слободу учитељи имали у избору књижевних дела.

Као прилози истраживању биће припремљени графички прикази о заступљености књижевних и некњижевних текстова који су чинили лектиру у последњих седам деценијама, по различитим критеријумима (однос лирских, епских, драмских дела, као и научно-популарних дела; однос дела из уметничке и народне књижевности; однос дела домаћих и светских писаца и сл.).

Свеобухватним приказом анализе садржаја књижевности из наставног програма српског језика имаћемо, на једном месту, слику о томе која су дела била обавезна у основној школи, што заправо значи да се са њима сусретао, или сусреће, и да их је тумачио, или тумачи, сваки ученик у Србији.

Посебно поглавље биће посвећено методичком приступу актуелној домаћој лектири, јер она има значајну улогу у развоју читалачких навика код најмађих ученика. Биће, дакле, указано на приступе које је могуће применити у доживљавању, тумачењу и разумевању дела која се читају дужи временски период (код куће), а о којима се разговара на часовима у школи. Понудићемо моделе могућих интерпретација на примерима текстова који чине актуелан део програма домаће лектире (у сваком од разреда), писаца који су се у нашем истраживању показали као најзаступљенији. Размотрићемо и могућности мотивисања ученика за читање домаће лектире, указаћемо на значај планирања и препремања за њено читање – подстицање уметничког доживљаја и радозналости за откривање различитих слојева појединих текстова, и разумевање значења и природе појединих дела. На овом месту биће истакнута и погодност конкретног текста за: уочавање и усвајање знања о одређеним књижевним појмовима, развој језичког, усменог и писменог изражавања, могућу унутарпредметну корелацију, али и корелацију са другим наставним предметима. Сагледаћемо који се

[2] Увидом у прописе из области просвете, описаћемо и процедуре којима су се доносили наставни програми српског језика, па и како су се одређивала дела која су чинила лектиру.

циљеви и исходи могу достићи тумачењем домаће лектире. Биће испитано да ли се у актуелним читанкама налазе одломци из поједених дела домаће лектире, који су одломци у питању, као и која их методичка апаратура прати. Због тога ће један од средишњих задатака у овом делу рада бити анализа дидактичко-методичке апаратуре појединих текстова из дела домаће лектире у актуелним читанкама, јер се њоме ученик води ка самом центру књижевног дела (његовој природи, лепоти, структури и значењу). Она би требало да и наставницима покаже којим се методичким поступцима то чини. Ова анализа је иначе веома значајна данас када у образовном систему имамо велики број издавачких кућа и одобрених читанки у употреби. То, између осталог, значи да ученици који у једном разреду обрађују одређено дело могу да му приступе на различите начине, да буду вођени различитим питањима, и да, ако су у питању већа дела, буду упућени на различите одломке из истих дела.

*

У мери у којој је то могуће, један од циљева овог рада јесте да покаже какав је статус лектире у програмима српског језика у млађим разредима основне школе и колики је њен значај у образовању и васпитању најмлађих ученика. Стога, поред теоријског дела и садржинске анализе наставних програма и читанки, предвиђено је и емпиријско истраживање које би обухватало два нивоа: 1) испитивање ставова учитеља о домаћој лектири; 2) испитивање заинтересованости ученика за читање домаће лектире.

Циљ емпиријиског истраживања обухвата испитивање мишљења учитеља о томе колико су ученици мотивисани за читање домаће лектире и идетификовање методичких приступа које користе у њеном тумачењу и ученика о заинтересованости за читање домаће лектире. Из постављеног циља издвојени су и операционализовани следећи задаци истраживања: утврдити мишљења учитеља о томе да ли су и колико ученици мотивисани за читање дела из домаће лектире; утврдити чиме се учитељи руководе при избору дела из домаће лектире; утврдити како учитељи планирају часове посвећене тумачењу домаће лектире; на који начин припремају ученике за њено читање (код куће) и које методичке приступе користе у њеном тумачењу на самом часу; испитати колико су ученици заинтересовани за читање и тумачење дела из домаће лектире и који су њихови афинитети.

У складу са основним задацима постављене су следеће хипотезе истраживања: учитељи указују на то да ученици млађих разреда нису довољно мотивисани за читање

домаће лектире; дела из домаће лектире учитељи бирају према препорученим садржајима важећих програма наставе и учења; учитељи планирају часове посвећене тумачењу домаће лектире у складу са програмима наставе и учења и одобреним читанкама; учитељи користе различите методичке приступе при обради дела из домаће лектире; ученици показују различита интересовања кад је у питању читање и тумачење дела домаће лектире и имају различите афинитете.

Узорак истраживања ће чинити учитељи прва четири разреда и ученици четвртог и осмог разреда основних школа са територије града Београда. Узорак ће бити стратификованог једноставног случајног карактера. У истраживању ћемо користити дескриптивну научно-истраживачку методу, као и методу теоријске анализе. За потребе овог рада биће примењене одговарајуће статистичке процедуре и поступци које ће одговарати основним захтевима постављених хипотеза, карактеристикама узорка и предвиђених варијабли.

За стварање теоријске основе научне заснованости истраживања у циљу теоријског расветљавања проблема истраживања, методом теоријске анализе омогућили смо фокусирање на предмет истраживања, дефинисање основних теоријских појмова, утврђивање циљева и задатака и постављање хипотеза истраживања.

За ово истраживање конструисаћемо посебане инструменте истраживања: анкете којима ћемо настојати да утврдимо које методичке приступе учитељи користе у тумачењу дела домаће лектире на самом часу, као и мишљење ученика о томе колико су заинтересовани за читање и тумачење дела из домаће лектире.

Испитивањем о заступљености и статусу лектире у разредној настави у последњих седам деценија, затим ставова учитеља и ученика, добили бисмо релативно заокружену слику о месту које лектира има у млађим разредима основне школе.

Предвиђена литература:

1. Абот (2009): Портер Х. Абот, *Увод у теорију прозе,* превела Милена Владић, Београд: Службени гласник.
2. Андрић (2002): Милка Андрић, *Методички прилази књижевноуметничком делу,* Београд: Завод за уџбенике.
3. Бајић (2009): Љиљана Бајић, *Стваралачке активности ученика поводом тумачења*, Књижевност и језик, бр 1–2, 13–23.
4. Банђур и Поткоњак (2002): Вељко Банђур и Никола Поткоњак, *Истраживање у школи,* Ужице: Учитељски факултет у Ужицу.
5. Башлар (1969): Гастон Башлар, *Поетика простора,* превела Фрида Филиповић, Београд: Култура.
6. Bežen (2008): Ante Bežen, *Metodika – znanost o poučavanju nastanog predmeta (Epistemologija metodike u odnosu na pedagogiju i edukologiju – s primjerima iz metodike hrvatskoga jezika),* Zagreb: Učiteljski fakultet, PROFIL.
7. Буђевац и Бауцал (2014): Невена Буђевац и Александар Бауцал, *Развој читалачке писмености током прва четити разреда основне школе,* Иновације у настави, бр. 2, Београд: Учитељски факултет, 22–32.
8. Вилотијевић (1999): Младен Вилотијевић, *Дидактика 3, организација наставе,* Београд: Учитељски факултет.
9. Вилотијевић (2000): Младен Вилотијевић, *Дидактика, дидактичке теорије и теорије учења,* Београд: Научна књига и Учитељски факултет.
10. Вуковић (1996): Ново Вуковић, *Увод у књижевност за децу и омладину*, Подгорица: ИТП „УНИРЕКС“.
11. Вучковић (2006): Дијана Вучковић, *Теорија рецепције у настави књижевности у млађим разредима основне школе*, Подгорица: Филозофски факултет – Никшић.
12. Данојлић (2004): Милован Данојлић, *Наивна песма – огледи и записи о дечијој књижевности*, Београд: Завод за уџбенике и наставна средства.
13. Деретић (2000): Јован Деретић, *Српска народна епика,* Београд: Филип Вишњић.
14. Илић (1983): Павле Илић, *Ученик, књижевно дело, настава,* Загреб: Школска књига.

15. Илић, П. (1998). Павле Илић, *Методика српског језика и књижевности у теорији и наставној пракси*. Нови Сад: Змај.
16. Јанићијевић (2007): Валерија Јанићијевић, *Родови и врсте у настави књижевности (у млађим разредима основне школе)*, Београд: Учитељски факултет у Београду.
17. Јанићијевић (2016): Валерија Јанићијевић, *Теорија књижевности у разредној настави*, Београд: Учитељски факултет у Београду.
18. Janićijević, Marković i Mitrović (2018). Valerija Janićijević, Bojan Marković i Milena Mitrović, *Od obavezne lektire do ljubavi prema čitanju – kroz nastavne programe od Drugog svetskog rata do današnje reforme*. U: Orel, M. i Jurjevčič, S. (ur.). Sodobni pristopi poučevanja prihajajočih generacij (314−330). Ljubljana: EDUvision.
19. Јовановић (1999): Александар Јовановић, *Од разумевања ка знању, од знања ка оцењивању*, Методичка пракса, бр. 3, Београд: Школска књига ДОО, 13–23.
20. Јовановић (2006): Александар Јовановић, *Разумевање књижевног текста у односу с другим наставним предметима – теоријско-методички аспект.* У: *настава српског језика и књижевности – савремени пресек.* Београд: Читељски факултет.
21. Јовановић (2002): Зорица Јовановић, *Обрада домаће лектире у млађим разредима основне школе,* Београд: Антуријум.
22. *Како предавати књижевност* (1984), приредио Александар Јовановић, Београд: Завод за уџбенике и наставна средства.
23. Kennedy (2007): Declan Kennedy, *Писање и употреба исхода учења – практични водич,* Београд: Темпус канцеларија у Србији (Фондација Темпус).
24. Лексикон образовних термина (2014). Београд: Учитељски факултет.
25. Лешић (2011): Зденко Лешић, *Језик и књижевно дјело,* Београд: Службени гласник.
26. Лешић (2010): Зденко Лешић, *Теорија књижевности,* Београд: Службени гласник.
27. Лучић-Мумлек (2004): Ката Лучић-Мумлек, *Лектира у разредној настави – методички приручник,* Загреб: Школска књига.
28. Љуштановић (2009): Јован Љуштановић, *Брисање лава, Поетика модерног и српска поезија за децу од 1951 до 1971. године,* Нови Сад: Дневник.

29. Маринковић (2003): Симеон Маринковић, *Методика креативне наставе српског језика и књижевности*. Београд: Креативни центар.
30. Марјановић (1998): Воја Марјановић, *Дечја књижевност у књижевној критици,* Београд: BMG.
31. Марковић (1984): Слободан Ж. Марковић, *Антологија српске приче за децу,* Београд: Српска књижевна задруга.
32. Микић (1998): Радивоје Микић, Неземаљски видици у „Башти сљезове боје". У: Микић, Радивоје: *Опис приче – огледи о уметности приповедања.* Ниш: Просвета, 113-131.
33. Милатовић, В. (1987): Вук Милатовић, *Прилози обради домаће лектире*. Учитељ, бр. 5/24 (4), 131–139.
34. Милатовић, В. (2002). Вук Милатовић, *Антологија српске родољубиве поезије.* (са Валдимиром Цветановићем и Александром Јовановићем). Београд: Учитељски факултет.
35. Милатовић, В. (2004): Вук Милатовић, *Теорија књижевности са теоријом писмености.* (са Бранком Савићем). Источно Сарајево: Завод за уџбенике и наставна средства.
36. Милатовић, В. (2007): Вук Милатовић, *Усмено и писмено изражавање*. Београд: Цет/Рачунарски факултет.
37. Милатовић, В. (2019): Вук Милатовић, *Методика наставе српског језика и књижевности у млађим разредима основне школе.* (Приредиле Зорица Светановић, Валерија Милошевић и Вишња Мићић). Београд: Учитељски факултет.
38. Милошевић (2016): Валерија Милошевић, *Теорија књижевности у разредној настави,* Београд: Учитељски факултет у Београду.
39. Мркаљ и Плут (2007): Зона Мркаљ и Дијана Плут, Квалитет читанки за млађе ученике основне школе. У Плут, Дијана (ур.): *Квалитет уџбеника за млађи школски узраст*, Београд: Институт за психологију Филозоског факултета, стр. 51–94.
40. Мужић (1968): Владимир Мужић, *Методологија педагошких истраживања,* Сарајево: Завод за издавање уџбеника.
41. Николић (2009): Милија Николић, *Истраживачко поступање у настави српског језика*, Београд: Књижевност и језик, бр 1–2, 69–83.

42. Николић (2012): Милија Николић, *Методика наставе српског језика и књижевности*, Београд: Завод за уџбенике.
43. *Од фонеме ка тексту, од текста ка култури: о настави српског језика и књижевности* (ур. Александар Јовановић), *Иновације у настави* (темат), Београд: Учитељски факултет, бр 4/2015, 1–113.
44. Огњановић (1999): Драгутин Огњановић, *Звездано јато, књижевност за децу за учитеље и студенте учитељских факултета,* Београд: Завод за уџбенике и наставна средства.
45. Опачић (2009): Зорана Опачић, *Одрастање у мултикултуралним срединама у српској књижевности за децу и младе,* Детињство, Нови Сад: Змајеве дечје игре, 4/2009 (XXXV), 55–64.
46. Опачић (2019): Зорана Опачић, *Преобликовање детињства,* Београд: Учитељски факултет.
47. Пијановић (2005): Петар Пијановић, *Наивна прича – српска ауторска проза за мале људе и велику децу, жанрови и модели*, Београд: Српска књижевна задруга.
48. Поповић (1959): Богдан Поповић, *Огледи и чланци из књижевности,* Београд: Просвета.
49. Радовић Тешић (2011): Милица Радовић Тешић, *Граматички и лингвистички појмовник*, Београд: Учитељски факултет.
50. Радуловић (2008): Оливера Радуловић, *Тумачење књижевног дела и методика наставе* – 1. део, Нови Сад: Orpheus.
51. Радуловић (2011): Оливера Радуловић, *Нове научне методологије у настави књижевности,* Нови Сад: Orpheus.
52. *Речник књижевних термина* (1985). Београд: Институт за књижевност и уметност, Нолит.
53. Солар (1989): Миливој Солар, *Теорија књижевности.* Београд: Школска књига.
54. Турјачанин (1974): Зорица Турјачанин, *Методички приступ роману за децу,* Сарајево: Завод за издавање уџбеника.
55. Ћопић (2010): Бранко Ћопић, *Доживљаји мачка Тоше*, приредила Бојана Јевтовић, Београд: Завод за уџбенике.
56. Хант (2013): Питер Хант, *Тумачење књижевности за децу* (приредила и пропратне текстове написала Зорана Опачић), Београд: Учитељски факултет.

57. Цветановић (2012): Зорица Цветановић, *Читанка у разредној настави*, Београд: Учитељски факултет у Београду.
58. Цветановић и Јанићијевић, (2016): Зорица Цветановић и Валерија Јанићијевић, *Literary texts in the early teaching of reading and writing*. In: I. Radovanović, Z. Zaclona (Ed.): Modern trends in teaching and education (139–151). Belgrade: Nowy Sącz: University of Belgrade, Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa.
59. Цветановић, Милатовић и Јовановић (2002): Владимир Цветановић, Вук Милатовић и Александар Јовановић, *Књижевност – избор књижевнонаучних текстова за студенте учитељских факултета*, Београд: Учитељски факултет у Београду.
60. Црнковић (1967): Милан Црнковић, *Дјечја књижевност,* Загреб: Школска књига.
61. Црнковић (1987): Милан Црнковић, *Сто лица приче,* Школска књига: Загреб.

<u>Извори:</u>

Читанке које су коришћене у разредној настави у периоду од 1945. до 2020. године.

Закони и подзаконски акти из области просвете из периода од 1945. до 2020. године.